

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr

V administraciji prejeman, velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto. Posamezne številke veljajo 7 kr.

Naročnino prejema upravništvo in ekspedicija, Stolni trg št. 6, poleg „Katoliške Bukvarne“.

Oznanila (inzerati) se sprejemajo in velja tristoletna petič-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/26. uri popoldne.

Štev. 19.

▼ Ljubljani, v soboto 24. januarija 1891.

Letnik XIX.

Šolski mladini — pomoč!

Ko so se osmelili pred tremi leti katoliški poslanci v državnem zboru predložiti načrt za vredbo konfesionalne šole, tedaj se je vsula na nje silna nevihta psovka, ovračanj in zavijan od vseh strani. Čuli so se ugovori „omnis generis musicorum“; tedaj je prejenjal celó za nekaj časa v Avstriji bujno cvetoči národnostni boj; liberalni Nemci in Mladočehi so si stiskali roke ter ploskali drug drugemu in pritrjevali so jim od strani tudi liberalni Poljaki, Italijani in seveda tudi Slovenci.

Tudi med nami so se čuli glasni ugovori proti konfesionalni šoli. Skrili so se zagovorniki sedanje šole za nepopoln načrt Liechtensteinov ter prav odločno nasprotovali nameravani preosnovi šolskih razmer. Doba mračnega srednjega veka se zopet vsiljuje, vrivajo se žalostni časi konkordatne šole, v nevarnosti so vse pridobitve moderne znanosti itd. To je bil odmev, ki se je v stotero raznovrstnih glasovih razlegal iz časopisov in shodov liberalnih. — Poglavitni ugovor pa, ki so ga povdarjali, bil je ugovor, da po vredbi verske šole globoko pada „niveau“ sedanje omike, da bo otemnela luč izobrazbe, in tako so tudi slovenski liberalci klicali: Niti korak nazaj v dobo temel!

In vendar vé vsakdo, ki si je ogledal nameravani šolski načrt, da o vsem tem niti govora ne more biti, da so hoteli le namestu sedanje preobilice učnih predmetov, ki se po soglasni sodbi najveljavnejših vzgojeslovcev morejo le površno in torej brezvspešno poučevati v ljudski šoli, obdržati le v resnici potrebne predmete, da bi te s toliko večjim praktičnim vspehom poučevali, ter da bi učencem, kakor tudi njih starišem olajšali huda bremena sedanje šole. Videli so, kako pešajo šolarji duševno in telesno vsled prevelikih neizvedljivih zahtev v šoli in zato so tirjali času in

razmeram primernih in potrebnih olajšav v šoli. — Toda krik liberalnih fraz o vednosti in napredku itd. je prepil glasove mož, ki poznajo otroško naravo in preosnova našega šolstva na zdravi vzgojslovni podlagi bila je preložena na negotove poznejše čase.

S tem pa seveda niso zboljšali šolskih razmer; vedno bolj so se množili žalostni vzgledi šolske preobloženosti pri učencih; bolehnost, kratkovidnost, duševna onemoglost, take prikazni se vedno bolj množé pri šolski mladini in tudi liberalni vzgojslovci so jeli stikati glave ter se povpraševati odkod to in kako temu odpomoči. In sedaj veje baš iz liberalnih krogov ves drug veter. Zmanjšati, okrajšati in polajšati učno snov, to je sedaj parola onih, ki so nedavno v imenu omike in napredka slovesno protestovali tudi proti neznatnemu takemu poskusu, ki so ga objavili prijatelji konfesionalne šole. In zahteve, ki so bile poprej nazadnjaške, srednjeveške in mračnjaške, sedaj so popolno opravičene, same ob sebi umevne, ker to zahteva šolska higijena in ker to hočejo liberalni gospodje.

V tem smislu pišejo med drugim „Freie päd. Blätter“, list strogo liberalen: V vedno širje kroge prodira nazor, da naše šolstvo, višje in nižje, potrebuje preosnove. Glas, ki se v tem oziru najbolj razlega, gre proti preobložitvi mladine. Preveč je učne snovi! Glas ta je popolno opravičen. Mi učitelji, ki poučujemo na ljudskih in meščanskih šolah, ne moremo temeljito predelati vseh učnih snovij, ki so nam ukazane po zakonu. Ako poučujemo temeljito, ostanemo na pol pota; ako pa poučujemo v misli, vse se mora proučiti, tedaj plavamo z mladino vred na površju; šolarji tu vlové le posamezne drobtine, od vsakega nekaj, a nič celotnega in popolnega. To ni nič čudnega. Kakor so nekaj zahtevali premalo, tako se sedaj vsled vsestranskega

napredka ved v zlasti naravoslovnih zahteva preveč. In zanimivo je, kako so se vedno množile zahteve za ljudsko šolo. V vzgojeslovnih listih so kar dežili članki in predlogi za razširjenje učnih snovij. Tu je bilo brati: geometrija za ljudsko šolo, algebra, fizika, kemija za ljudsko šolo, nauk o gospodarstvu in gospodinjstvu, sadjarstvu in čebelorejstvu, sviloprejestvu itd. itd. Po pravici so torej rekli, da je ljudska šola — deklica za vse!

V tem navdušenju za splošno omiko so torej zašli predaleč, prekoračili so pravo mejo in lók so prenapeli. Tako stanje ne more biti trajno. Ima namreč vedno ljudij, ki spoznajo napake, ki spoznajo, kaj je preveč in predaleč ter kličejo: Nazaj!

Od začetka svet obsoja take možé; slepce jih imenujejo, ki ne spoznajo, kako krasno smo napredovali. Naj bodo za omiko še tako vneti, in če imajo za to tudi dokaze — svet jih vendar križa. Toda sčasoma se nazori sčistijo in si pridobé popolno priznanje.

Nadalje pravi liberalni list, da nasledek te preobložitve šolske mladine je kratkovidnost premnogih učencev. To je nenaravno in to kaže naravnost na obstoječe napake pri šolstvu. Učiteljev pri tem ne zadene nobena krivda, kajti učitelji le izvršujejo učni načrt, ki tirja zá-se oko učencevo ne le po dnevu, ampak tudi po noči.

Naj se torej manj poučuje, pa tudi bolj in temeljiteje in sicer ne toliko s pomočjo knjige in peresa kolikor z navodilnim neposrednim poukom, ki učence zanima ter jih vadi samostojno misliti. Proč z domačimi nalogami! Po šoli naj bo učenec, deček ali mladenič s kratko besedo človek.

Tako pišejo sedaj liberalni vzgojevalni listi. In mi se radujemo, da tako pišejo. Prijatelji verske šole so precej pri početku modernega „švindeln“ z omiko dvigali svoje svareče glasove, a so jih ravno

LISTEK.

Nedeljske misli.

XV.

„Kdor govoriti kaj ne vé, on vreme hval' al' toži.“, s tem pesniškim izgovorom smo se okoriščali v zadnji „ivnati“ in novic prazni dóbi delavniški in nedeljski pisatelji, a če pojde tako dalje, izerpili bomo popolnem tudi zanimivosti sedanjega vremena in pripetilo se bode polagoma, da se bodo polenile tudi naše vsakdanje in nedeljske misli.

Praktični listkarji in pa vsi oni, katerim je odprt časnikarski refugium v mestne hiše arhive, kjer se štejejo baš sedaj verni in neverni Slovenci, opomorejo si za silo s pristnimi štetvenimi dovtipi v svojem poslu, a gorje onim, ki zaupajo samo na zametene pošte in na svoje misli.

Sviftijaneec je premišljeval že čestokrat, kako bi se prišlo v okom neprilichnosti, da ni življenje vedno jednako zanimivo in da se pretrga večkrat tudi najbolj sitnemu človeku govornice nit.

Gospod vrednik, tako se godi danes meni. Stol in mizo sem potisnil k gorki reči, ognil sem spalno sukno, nataknil turški fes na glavo in nasadil novo pero v držalnik, a vendar pričakujem zastoj nedeljskih mislij, da bi jih naslikal na beli papir in poslal skozi Ljubljano po vsej širni Sloveniji.

To kritično listkarsko dóbo je zakrivil poleg mraza, v katerem zamrzujejo celó skeleči dovtipi, tudi predpust, v katerem osobna zabava prevladuje visoka socialna in politiška vprašanja.

Kdo naj išče še v predpustu, ko je dovoljena smešnost mladim in starim, pravičnim in krivičnim, pravega smehu in nagajivosti v vesoljni smešnosti? Mnogi se baš zaradi tega ogibljejo v predpustu resnemu delu, da bi ne trdili hudomušniki o njih, da se trudijo le za šalo, in mnogi so zopet v predpustu povsod, kjer se le dvigne javni prah — saj se v predpustu ne more osmešiti nihče.

Tudi pri nas se javlja polagoma resen in smešen predpust.

Naši politiki porablajo letos svoje izvanredne predpustne počitnice za govore in proteste v bodoči budgetni debati, ki podari Slovincem brez dvoma zopet vesletni post; naša nadepolna mladina raja po kazinah in večkrat tudi po čitalnicah, ljubljanski nemčurji štejejo svoje ponemčene hlapce in kuharice in mi ostali mirni opazovalci se muzamo mené: odpustimo drug drugemu grehe — saj je vesel predpust.

Pri tej priliki se spominjam svojega sivolasega strijca Matije, — ki jo je primahal toliko potov po dunajski cesti s polno bisago jestorn k svojemu nadepolnemu nečaku, ki je v Ljubljani za „gospoda študiral“.

Jeden pot se odpravi strije baš pustni terek v mesto, da bi ljubljanski tedaj še navadni korzo videl. Ko jo prikreše do ljubljanske „Zvezde“, ne more se načuditi dovolj, da meče ondi gospóda na desno in levo, kakor kmet žito ob veliki setvi.

Strije Matija, ki je imel poleg družih izvrstnih lastnosti tudi lep dar varčnosti, ne more razumeti gosposke potrate, ki siplje najlepša pisana zrna po snegu. Zaradi tega odveže bisago in jame pobirati raztreseno zrnje. Pri tem resnem poslu ga zadene perišče „zrnja“ v čisto obriti obraz. Strije sodéč, da je bila namenjena ta hudobna čast njegovemu licu, hoče se odrezati počteno, a v naglici poseže v napačni konec bisage, kjer je imel shranjene suhe hruške za svojega nečaka.

Takovega šaljivega predpusta bajé ni bilo niti prej niti pozneje v „Zvezdi“. Mladina, vidéč s suhimi hruškami borečega se moža, obsuje ga tako neusmiljeno z „zrnjem“ in s kepami, da je strije jedva utekel s prazno bisago v stranske ulice.

Jako nevoljen mi je pripovedoval potem strije Matija svojo predpustno nezgodo in zatrjeval, da ne gre nikdar več gledat ljubljanskega „korza“.

Tako, kakor strijeu Matiji, godi se pogosto tudi nam, njegovim potomcem, ko namreč gledamo od daleč pri peči slovenski „korzo“, naslikan po raznih časopisih pred nami ter se spominjamo nehoté smešnega predpusta, ko je dovoljeno vsakemu jahati svojega konja po čudnih in često nerazumljivih potih.

liberalni vzgojeslovci križali, češ, da so nasprotniki šolske izobrazbe in sicer samo zato, ker so dobro poznali naravo otroško ter bili prepričani, da se po novih načrtih preveč zahteva od šolske mladine. Toda tega niso trdili samo iz zdravstvenih ozirav, kateri se sedaj posebno poudarjajo, pač pa iz npravno-verskih ozirav, kajti sedajna neprimerna vzgoja, pri kateri mladina ne ume in ne prebavi obilice šolskih predmetov, vzbuja v njej prevzetnost in samoglavost, mladina se vzgaja besedična, lehkomišelnost in blazirana; iz take mladine se izelimi duševni proletarijat, za katerim se skriva velika socialna nevarnost. Tako vzgojeni mladi ljudje zdijo se sebi preomikani, da bi prijeli za navadna dela; ložjega pa za vse ni dovolj in tako mladina kot žrtva sedanje vzgoje hiti svojemu propadu nasproti.

Šole torej treba rastoči mladini, ki bo primerna duševnim in telesnim njenim močem, ki se bo vzlasti ozirala na človekovo verno-npravstveno stran. In taka šola je jedino — konfesionalna šola, katero moramo torej kot prijatelji mladine odločno zahtevati toliko časa, dokler se nam ugodno ne reši to najvažnejše vprašanje sedanjega časa.

Politični pregled.

V Ljubljani, 24. januarija.

Notranje dežele.

Tirolski deželni zbor je bil dné 22. t. m. nenadoma zatvorjen. Ko sta bila namreč namesto odstopivših italijanskih odbornikov izvoljena iz skupnine mest liberalni dr. Hellrigl in iz cele zbornice konservativni dr. Wackernell, stavljal je dr. Dordi predlog, da naj se nujno obravnava poročilo italijanskih poslancev o avtonomiji za Trident. Nujnost tega predloga je bila vsprejeta z ogromno večino, a na to takoj vstane cesarski namestnik ter izjavi v imenu cesarjevem, da je zborovanje zaključeno. Ostal je torej nerešen načrt italijanskih poslancev o narodni avtonomiji, kakor tudi šolski predlogi. — Najbrže da je vlada zato tako nenadoma razglasila deželno zborovanje kot končano, ker je vedela, da bodo italijanski poslanci demonstrativno zapustili deželno zbornico, ako se deželni zbor ne bo odzval njih željam. Ker tega niso mogli storiti italijanski poslanci, odložili so vsi svoje deželnozbornske mandate ter to pismeno naznanili deželnemu glavarju.

V deželnem zboru češkem je sedaj na dnevnem redu razgovor o deželnem proračunu. Ob tej priliki so se oglasili za besedo v glavni debati odlični govorniki vseh strank češkega deželnega zbora, ki sicer niso mnogo govorili o deželnem proračunu, pač pa skoro jedino le o češko-nemški stvari. Med drugimi je grof Palfy razpravljal to kočljivo zadevo s konservativnega stališča, dr. Mattuš je zastopal stališče Staročehov in v imenu Nemcev je govoril poslanec Plener. — Obstoječa nasprotja so se posebno jasno pokazala tudi ob tej priliki in le malo je upanja, da bi se zakonitim potom poravnala v bližnjem času.

Mladočehi. Pomenljivo je, kar piše strogo konservativni „Kath. Vereinsblatt“ o sedanjih čeških razmerah: „V naši deželi, ki igra zdaj v notranji avstrijski politiki nedvomno najvažnejšo ulogo, vré in se kuha neprestano, dasi stvar, ako jo opazujemo v neposredni bližini, ni tako huda, kakor si jo iz dalja domišljujemo po poročilih strankarskih listov.“

Najprej moramo pomisliti, da Staročehi v resnici vedno bolj pojemajo in da njih vpliv na ljudstvo gine, kakor sneg pred pomladnim solncem. Najmerodajnejši vpliv na Češkem imajo zdaj Mladočehi, katerih pa si tudi ne smemo tako hude predstavljati, kakor so se pokazali v opoziciji. Stvari bi bile na Češkem gotovo drugačne, ako bi vlada o razmerah napak poučena ne naredila napake s tem, da je pri mirovni pogodbi mladočeško stranko popolnoma prezrla. Pri bližnjih volitvah v državni zbor bodo dobili Mladočehi večino mandatov skoro brez boja, ker je mnenje češkega naroda odločno na mladočeški strani. — Kar se pisari o neki mešanici med Mladočehi in realisti, treba nam je biti jako opreznim. Realisti! Ako odkrito govorimo, med češkim ljudstvom ni nikake realistiške stranke. Stranka realistov, da se izjavimo odkritosrečno, je omejena na dva ali tri može, ki so znali v teoriji sestaviti stranko in jo raztrobiti po vsem časnikarstvu tako, da so bili mnogi uverjeni, da je v istini res že realistiška stranka, kar pa seveda ni resnica. Ti dva ali trije gospodje imajo srečo, da imajo svoje lastne časnike, po katerih delajo stranko.

Šolski pouk v rusinskem jeziku. Dr. Bobrzynski, podpredsednik gališkega deželnega šolskega sveta, sklical je v posvet nekaj šolskih strokovnjakov, da izrečejo svojo sodbo v poučevanju rusinskega jezika na srednjih šolah. Sklenili so, da se učni načrt tako vredi, kakor za nemški in poljski jezik ter da se v ta namen izdajo nova rusinska berila. Pri tej seji sta bila navzoča tudi dr. Romančuk in dr. Ogonovski.

Ogrski primas, kardinal Simor, je umrl, kakor nam je sporočil včeraj telegraf. Pokojni cerkveni knez je vžival polno zaupanje pri papežu in pri cesarju; bil je od ogrske vlade popolno neodvisen ter je iz tega vzroka imel v teku let z vlado mnogo prask, pri katerih je odločno branil cerkveno svoje stališče. Smrt njegovo je obžalovati, ker javljne bo dobil tacega naslednika, kakoršnega katoliška cerkev potrebuje na Ogrskem, vzlasti v sedanjih prepornih zadevah, ko se loža pripravlja na naskok proti pravcem ogrskih katolikov. Značilno pa je za vladajoče razmere na Ogrskem, da se niti pokojni cerkveni knez ni mogel odtegniti narodnostnemu toku svojih rojakov ter po svojih zavodih prav pridno gojil magjarizacijo.

Otroška zavetišča v ogrski zbornici. Državni tajnik Berzeviczy je duhovito (!) zagovarjal ta postavni načrt. Rekel je med drugim: Zakon ta ne krati starišem nobenih pravic, le pravice jim ne prisodi, da bi smeli zanemarjati vzgojo svojih otrok. Grajal se je, ker se otroci ne bodo učili verskih molitev. S tem pa je le zagotovljena versko-npravna vzgoja (!), kajti tu ne gre postavljati se na strogo versko stališče, ker ni umestno dve- do šestletnim otrokom pripovedovati, da se Bog moli na razne načine (!). Gledé nameravane magjarizacije pravi tajnik, da je smešno, kar se ugovarja s tega stališča, kajti vlada sama prizna namen, delati na to, da ne bode nobenega ogrskega državljanja, ki bi ne razumel ogrskega jezika. Ogrski narod bi ne trpel drugačne vlade. — Tako se greši v imenu obožavane narodnosti proti pravici, kjer prevladuje narodna strast.

Vnanje države.

Srbija. Mati srbskega kralja Aleksandra je neki opomnila v konferenci s svojimi pristaši in svetovalci, da jej pri taceih razmerah ni mogoče dlje bivati v Belem Gradu in se hoče v teku leta izseliti preko srbskih mej v inozemstvo. V tej mali državi tudi ni vse tako, kakor bi moralo biti.

Rusija. „Svet“ pravi, da se Rusi premalo brigajo za malo Švedijo, nekedarjo veliko nasprotnico Rusije in pri tem omenja zgoraj omenjeni list govora, ki ga je govoril nedavno profesor Tegnér v kraljevi akademiji v navzočnosti švedskega kralja. V tem govoru agituje profesor Tegnér močno proti Rusiji. To gibanje v Švediji je neki provzročilo v Norvegiji protigibanje, katerega voditelj Björnson povdarja, da v Norvegiji ni tal za Rusom sovražne vojne težnje. „Take zadeve“, pripomni ruski list, „morajo vzbujati našo pozornost, ker najbolje označujejo naš položaj v Evropi.“ — Ruska vlada neki namerava povodom prihodnjih ponovitev trgovinskih pogodb z različnimi državami, da bo sklepala z njimi separatne pogodbe, dočim je sklepala do zdaj z vsemi državami trgovinske pogodbe na isti podlagi.

Nemčija. Prusija se je neki sporazumela z Vatikanom, da naj se na gnezpoznanski nadškofovski sedež izvoli Poljak, kateremu bodo dobro znane težnje tamošnjih katolikov. Katerega Poljaka bo doletela ta čast, še ne poročajo listi. Vsekako bo pa to imenovanje jako prijalo vernemu poljskemu ljudstvu.

Francija. Najvišji naselbinski svet francoske države je imel te dni prvi shod pod predsedništvom državnega podtajnika Etienna. Etienne je razpravljal naselbinski zistem in priporočal, naj se osnujejo po angleškem, nemškem in italijanskem vzgledu velike trgovinske družbe v Sudanu, ki naj bi se prizadevale obdelovati zemlje in delati občila.

Švica. Nedavno je švicarski zavezni komisar Künzli prosil za odpust, ker je sprevidel, da je njegovo tamošnje večmesečno delovanje brezuspešno. Boj med tesinskimi liberalci in konservativci je zdaj neki hujši, kakor je bil sploh kedaj in poprava ustave utegne provzročiti še večje nemire. Iz Berna se o tem poroča dné 21. januarija: Zavezni komisar Künzli je danes zaveznemu svetu poročal o političnem položaji v Tesinu, da vladajo med liberalci in konservativci velike navskrižnosti gledé na preosnovo ustave. — Seveda liberalci delajo na to, da bi bilo za-nje prav, za ljudstvo samo pa jim je bore malo mar. Saj je povsod jednaka ta kačja zalaga brezbožnih framasnov.

Portugal. Vsled božičnih praznikov je bilo prenehalo angleško-portugalsko pogajanje gledé na naselbinske interese imenovanih držav v Afriki. Zdaj se bo to pogajanje neki zopet pričelo, zakaj Luiz Soveval, zastopnik portugalskega kralja Karola, podal se je v angleško prestolico. Saj je pa tudi vže zadnji čas, da bi se rešilo to vprašanje, zakaj minilo je vže leto dnij, odkar je bil Salisbury poslal v Lisabono zloglasni ultimatum. Seveda sklenil se je bil mej tem časom neki modus vivendi, vender to je le začasna pogodba, in mnogo važnih vprašanj čaka še rešitve. Imenovani državnik je odpotoval na Angleško v nadah, da se mu bo posrečil, skleniti z angleško vlado za Portugal ugodno pogodbo in računati pri tem na prijaznost angleške vlade. Žal, da ne bo imel zaradi te zadeve samo z angleško vlado opraviti, marveč tudi s „South African Company“, ki se pa bore malo zmeni za portugalske težnje v Afriki. Naloga Sovevala je vsekako jako težka in kočljiva in njegovo upanje v ugodno rešitev angleško-portugalskega vprašanja se mu brzkone ne bo izpolnilo.

Belgija. Kakor se je že poročalo, umrl je včeraj ponoči prestolonaslednik princ Balduin, sin grofa Filipa Flanderskega. Porojen je bil 3. junija 1869. l. Bil je stotnik pehote in kr. pruski konjeniški stotnik. Kralj Leopold II. je njegov strije. Ker nima ta nobenega sinu, bil bi umrl princ njegov

(Dalje v prilogi.)

Ko pa pridemo danes ali jutri s polno bisago navdušenja in idealov v glavno mesto, vidimo v istini, da je v Ljubljani vse leto „korzo“, — samo da se meče v navadnem času pesek namesto „konfetija“ v oči in zažiga — slama osobnim in slamnatim malikom.

A kaj čemo? Predpust ima vedno in povsod svoje pravice in gorjé onemu, ki povzdiguje v nerodnem predpustu resno besedo. Predno se zavé, onesnažen je s pouličnim blatom, katerega neki ljudje vedno nosijo polne roke. To je edini cvetoči obrt v „narodnih“ rokah, katerega porabimo vsako leto v toliki meri doma, da še dolgo ne smemo misliti na izvoz tega slovenskega izdelka.

Sviftijaneč.

O tuberkulozi ali jetiki.

„Največje premoženje države je življenje človeško.“ Te plemenite besede izustil je pokojni cesarjevič Rudolf pri otvoritvi zdravstvenega kongresa na Dunaji. In v resnici, kdo bi se upal nasprotno trditi, kdo bi ne žrtvoval vse svoje imetje, da si ohrani ljubo zdravje. Kar stori posameznik zá-se in za svojo obitelj, to je dolžna država, to so dolžni storiti merodajni krogi za državljanje, ker država more le tedaj vspevati, ako je prebivalstvo zdravo in krepko.

Zdravo telo je prvi pogoj tudi za zdravo dušo. Država ima tedaj sveto dolžnost, odvracati kolikor mogoče vse, kar bi utegnilo izpodkopavati človeško zdravje. V prvi vrsti nam je tu omeniti vse one bolezni, katere so nalezljive (infekcijske) ali prenesljive od jednega človeka na drugega. Sredstva zoper te bolezni so v sedanjem času, ko je znanje nalezljivih boleznij tako močno napredovalo, veliko jožje dobiti.

Sedaj vsak izobrazen človek vé, da so legar (tifus), davica (difteritis), kolera, jetika (tuberkuloza) itd., nalezljive bolezni, in sicer vrši se nalezljivost po mikro-organizmih, takozvanih bakterijah, ki se morejo razločiti le z drobnogledom ali mikroskopom. Te bakterije pridejo po raznih potih v naše truplo, množé se tu „ad infinitum“, ter povzročujejo prikazni raznih nalezljivih boleznij.

Ker pa dosedaj še nimamo takih sredstev, da bi te bakterije uničili v človeškem telesu brez škode organizmu samemu, mora se vsa naša pozornost obračati na to, da uničimo že te mikro-organizme, prej ko dobé priliko utihotapiti se v naše truplo. To je pravo razkuženje, ki uniči vire bolezni. Predaleč bi me peljalo, ko bi hotel način razkuženja (desinfikacije) danes popisati. Baviti se hočem danes samo z boleznijo, in sicer jedno najhujših in najbolj razširjenih, ki zahteva leto za letom ogromne žrtve, in ta je tuberkuloza ali jetika.

Pred kratkim razširila se je po vsem svetu iz nemške prestolice vest, da se je nemškemu učenjaku v Berlinu, Robertu Koch-u, posrečilo najti sredstvo, ki uniči v človeškem telesu provzročitelje tuberkuloze, takozvane „tuberkel-bacile“. Ves svet zaupno zré v bodočnost, se li bodo tudi uresničile te nade.

Isti učenjak dokazal je tudi znanstveno prenesljivost tuberkuloze in tako dal znanstveno podlago že davno med ljudstvom razširjenemu mnenju o nalezljivosti tuberkuloze ali jetike.

Vednost o tuberkulozi sega nazaj do Hippokratata, ki je prvi popisal plučne rane, izvirajoče iz plučnice. Ime „Tuberkel“ se nahaja prvič pri „Celsus-u“, toda ne v tem pomenu, kot dandanes, nego vsak izrastek, vsako grčico imenoval je „tuberkel“.

Galenus omenja v svojih spisih to bolezen, toda on nima samostalnega mnenja, nego pripoveduje to, kar so že njegovi predniki popisavali. Celih 1500 let za njim je bila vednost o tuberkulozi na jedni in isti stopnji, in še le ko je bilo raztelesenje človeških trupel dovoljeno, napredovalo je tudi znanje te bolezni. Delebor Sylvius (1614—1672) je bil prvi, ki popisuje trde grčice v plučih jetičnih, toda on še ni vedel, kako so ti v zvezi z občno boleznijo. Še le v najnovejšem času po dolgoletnem znanstvenem prepiru raznih učenjakov sveta posrečilo se je ženjalnemu bakteriologu Koch-u po dolgo-

prestonaslednik. Zdaj pa je princ Albert, rojen 1875. l., belgijski kraljevič.

Anglija. Nedavno smo omenjali na tem mestu, da je Parnell pripravljen odstopiti iz političkega življenja ter ga prepustiti vodstvu irske stranke O' Brienu. Zadnja poročila se pa zopet drugače glasé. Parnell hodi neki po Irskem in govori na več mestih irskemu prebivalstvu, naj njemu zaupa, da bo vže on ugodno rešil irsko vprašanje. Četudi bo dobil Parnell s to agitacijo kaj privrženec med priprostim prebivalstvom, vender težko, da bi ostal v prihodnje na sedanjem stališču, kakaj irski duhovniki in škofje se vsekako ostro oglašajo proti Parnellu in obsojajo vse njegovo agitovanje. Nekateri krogi menijo, da bo dobil Parnell pri Ireih zopet popolno zaupanje ter prišel v prejšnjo veljavo, če se poroči s Sheo. S tem korakom bi po našem mnenju pač zadostil angleški terjatvi in časti, nikakor pa ne katoliškimi Ireem.

Amerika. Omenjali smo, da se je revolucija v čilenski republiki nevarno razširila in da se je bati, da pridobé uporniki celó čete na svojo stran. Kakor zagotavljajo najnovejša poročila, se je to tudi vže zgodilo. Mnogo vojakov je prestopilo k upornikom, in tako se je nevarnost vstaje vsekako še povečala. Predsednik Balmaceda, proti kateremu je vstaja naperjena, je sicer oni general, ki je vodil čilenske čete v boji proti državam Peru in Bolivia do zmage ter v Limi narekoval mir z imenovanima nasprotnikoma, vendar si je s svojo brezozirno vlado nakopal sovraštvo podložnikov in celo vojakov, in položaj njegov je vsekako jako kritičen.

Izvirni dopisi.

Iz ljubljanske okolice, 23. januarija. Dovolite mi nekoliko prostora v svojem listu, da tudi jaz izrazim svoje obžalovanje v imenu svojih soobčanov, da neki list v Ljubljani tako ostudno napada duhovščino in one vernike, ki ne poslušajo njegovega hripavega glasú. Pokrovitelji dotičnega lista bi seveda rajši videli, da bi jim še živim slovenski narod povsod postavjal spomenike ter znašal denar za „Narodne dome“, kjer bi se potem oni v dimu dišečega kadila skazovali strmečemu ljudstvu. Da, pri vsaki priliki ona-ista gospóda apeluje na rodoljubnost naše duhovščine, a ravno tako dosledno isti gospodje psujejo narodne duhovnike, če se le pokažejo v javnosti. Plačaj pa molči! tako ukazujejo ti prevzetni in samooblastni ljudje in potem se še čudijo, ako jim duhovščina in sploh trezni ljudje nočejo delati tlake.

Minolo leto enkrat je stikal po naši okolici človek, ki je v enomer smešil vero in duhovnike. Ko je razprodal v hiši vse svoje neslanosti, vpraša, če hočemo klajo ali slamo zavarovati, češ, da je agent banke Sl. v Ljubljani. Živé ti gospodje pač radi od naših žuljev, a vprašujejo po nas le tedaj, kedar nas potrebujejo. Ne čudim se torej, da se duhovnik in mnogi pošteni lajki odtegujejo bralnim društvom in čitalnicam, ki podpirajo tako brezozirne in umazane liste. Gospodje, bodite uverjeni, da še niste vi sami gospodarji v deželi. D—c.

Iz Cirknice, 23. januarija. Britko se pritožujejo ljudje čez letošnjo hudo zimo. Snega je čez

kolena. Cirkniški potok je zamrznil že v adventu. Mlici in žage vse stojé. Ljudje so sicer lani pridelali precej žita, a kaj pomaga, ker ga ne morejo spraviti v moko. Celó za živino in za ljudi je težko dobiti vode. Vsak dan morajo led na novo sekati. Cirkniško jezero, akoravno je povrh led čez in čez, bode kmalu usahnilo. Mraz je letos že tako občutljiv, kadar pa še burja začne briti, potem je pa skoraj neznosno. Dostikrat se pripeti, da prejšnji dan sneg s plugom preorjejo, drugi dan pa skoraj znati ni, kod je bila pot. Burja je vse lepo poravnala.

Brazilijski našim ljudem še vedno roji po glavi. V Ameriki upajo doseči srečo, katero tukaj zastoj iščejo. Nekateri res radi strašnega pomanjkanja zapusté svoj rojstveni kraj misleči, da hujše se jim nikjer ne more goditi, kakor doma. Mnogi greó pa zgolj iz labkomiselnosti v Ameriko. Menijo, da bodo tamkaj bolj zložno in dobro živeli, kakor doma. Dné 10. februarja jih misli zopet čez dvajset oseb iz cirkniške občine odriniti tja čez morje. Med njimi je tudi več otrok.

Naši ljudje, vzlasti po Notranjskem, so si vtepli v glavo misel, da je Brazilijska nekak raj na zemlji, kjer vsakemu sreča cvete. Te misli jim ne bode tako lahko nihče mogel iz glave izbiti. Ne kaže družega, kakor da svojim rojakom saj s tem olajšujemo življenje, ako jim gremo na roke, da tam v Brazilijski ne pridejo celó ob vero, kar bi bilo najžalostnejše. Ustanoviti bode treba podružnico avstrijskega društva sv. Rafaela tudi za našo škofijo, kakor je že ustanovljena za litomeriško škofijo na Češkem. To društvo nima nikakor namena izseljevanje pospeševati, ampak hoče tistim, ki so se že stalno namenili zapustiti svojo domačijo, samo pomagati, da ne pridejo na potu v roke sleparjem, in jim v Ameriki po svojih zastopnikih priskrbeti službe pri poštenih in dobrih gospodarjih. Rodoljubi v Ljubljani, osnujte prej ko mogoče tako podružnico! Saj nekoliko bode pomagano s tem našim ubogim izseljencem.

Pevski zbor „Glasbene Matice“.

To je oficijelni naslov novemu pevkemu zboru, ki je minoli četrtek završil prehodno, osnovalno svojo dóbo s tem, da si je volil stalne poslovnik. Načelnikom bil je izvoljen deželnega sodišča svetnik Vencajz, pevovodjo pristav dr. Gros, pevovodji namestnikom učitelj Majer, tajnikom prof. Štriftof, arhivarjem hišni posestnik in trgovski poslovodja Dečman, rediteljem advok. koncipijent dr. Hudnik. — Lastnega blagajnika zbor nima, ker je vse njegovo imetje last „Glasbene Matice“. Opozarjamo izrečno, da pevski zbor ni samostojno društvo in „Glasbena Matica“ morebiti samo njega pokroviteljica, od katere bi se prej ali slej osamosvojil, ampak da je zbor nov, a bistven oddelek „Glasbene Matice“, osnovan na podlagi § 4. pravil tega društva. Zbor nima nikakih društvenih pravil, marveč samo svoj poslovnik, ki je bistven del „Glasbene

Matice“ pravil. Z osnóvanjem tega zbora dopolnilo se je okrožje „Glasbene Matice“, v katerem se je do sedaj občutljivo pogrešal baš — pevski zbor. Javno bode zbor nastopal le v imenu „Glasbene Matice“, sodelujoč pri koncertih, ki jih bo ta naš zavod prirejal z vsemi svojimi glasbenimi silami. Ime „pevski zbor“ kaže, da se zbor ne bo omejeval na moške pevce, kakoršni so do sedaj, ampak da mu je do tega, da se ustanovi i mešan zbor, kar ne bo težko, ako se pomisli, da ima naš glasbeni zavod že trideset vežbajočih se pevk. Ako še jembujemo dalje v poštev, da se „Glasbena Matica“ trudi, ustanoviti stalen naroden orkester (ki tudi ni več daleč od ureditvenja), da bi potem z orkestrom in s pevkim zborom v javnih nastopih kazati mogla, koliko premoremo Slovenci v proizvajanju umetnostne glasbe, naznačili smo, upamo, dovolj jasno vzvišeni smoter, ki je vodil pevce pri osnóvanji „pevskega zbora“. Ob jednem pa smo, določujoč bistvo in smoter pevkemu zboru, zavrtni hoteli vsakega, ki bi utegnil podtikati pevcem kakoršnekoli druge namene, — kakor se je bajé že zgodilo.

Novemu pevkemu zboru ni namen, razdirati obstoječa pevska društva ali zabranjevati novim postankem, — le ta društva naj le obstojajo in se porajajo, ako to zahtevajo ožje razmere. — njegov namen je temveč, združevati vse pevske sile, tudi one, ki so bile ali so še pri kakem drugem društvu, združevati vse pevske sile v dosezanje onega idejala, kateremu približati se je glavni smoter „Glasbene Matice“.

Časi so minoli, ko je trebalo v središču Slovenije s priprosto pesmice vzbujati narodno zavest. Slovenci smo zadnja leta neizmerno napredovali. Věda in umetnost začele sta se gojiti tudi v nas; skoro za vsako stroko imamo že svoje, ki stojé na lastnih nogah in vspešno tekmujejo s tujci. Ali naj zaostajamo v umetnostnem petju?

Kdor tedaj ume vzvišeni namen novega pevskega zbora in ima srce za narod na pravem mestu, — on bo nemudoma pristopil in se vstrajno vzdržal pri „Glasbene Matice“ pevkem zboru.

Da pa pevcem, ki želé še pristopiti, ustrežemo, objavimo tu nekaj znamenitejših točk iz poslovnika. Iz njih strogosti naj spoznajo, da je „Matičnim“ pevcem res do stvari.

§ 1. V pevski zbor se sprejemajo le društveniki „Glasbene Matice“ (§ 4. pravil tega društva).

§ 2. Pevskega zbora član postane, kogar odobri pevovodja pri vsprejemnem izpitu, ako ga potem sprejme navzočih članov tričetrtinska večina; prisotnih pa mora tedaj biti dve tretjini vseh članov. Izpita oprošča pevovodja znano izvežbanega pevca.

§ 3. Sprejetemu prosilcu vročita se sprejemnica in poslovni red, kateremu se mora član popolnoma podvreči.

§ 6. Pevskega zbora član mora pohajati vse pevske vaje po pevovodji in večini pevcev določene, ter jim prisostvovati od početka do konca. Odsotnost

letnih poskušnjah določiti, kakor sem že prej omenil, provzročitelja tuberkuloze, takozvanega „tuberkel-bacil-a“, ter popolno utemeljeno „theso“ postaviti: „Tuberkuloza je specifiško infekcijska bolezen, ter so vse razne oblike plučne tuberkuloze enotna bolezen.“ Pod drobnogledom ima „tuberkel-bacilus“ podobo majhnih palčic (Stäbchenform). Označevalna je njegova lastnost, da se le z gotovimi barvami očitno barva.

Ako se prenesejo bacili naravnost v truplo, nastane na lici mesta tuberkulozno ulé in potem občna tuberkuloza. Z isto doslednostjo zbolé živali za tuberkulozo, ako se zraku primešajo bacilne snovi. Po preteku 28 dni usmrtili so živali in našli so pri vseh občno tuberkulozo. Isto dosegli so s prašnimi izmečki tuberkuloznih bolnikov, bodisi da so se ti vpeljali skozi dihala, ali pa želodec. Jetika je torej bolezen prouzročena po tuberkelbacilu.

Sedaj, ko je bolezen označena, staviti moramo dvojna vprašanja:

1. Kako pride tuberkelbacilus v človeški organizem?

2. Pod katerimi pogoji prouzroči ta bacilus v človeškem organizmu plučno tuberkulozo ali jetiko?

Ker poprej ni bil znan vzrok tuberkuloze, trdili so, da „slabi zrak“ prouzročuje to bolezen, ker

skušnija je učila, da so prebivalci mest v zaduhlih, temnih in vlažnih stanovanjih bolj bolehal, kakor kmetsko prebivalstvo v čistem zraku. Dandanes vémo, da sta v tem slabem zraku merodajna dva faktorja, in sicer res sprideni zrak in vsled tega neugodni zdravstveni pogoji, in v tem spridenem zraku nahajajoči se tuberkelbacilus.

Prvi faktor ima le mimogredé nekoliko važnosti, kajti ta se dá lahko odpraviti in slabi nasledki zginejo, ako se okoliščine tudi zboljšajo. Tem važnejši je pa drugi faktor; če je enkrat vkoreninjen v človeškem organizmu, ne dá se vsaj z dosedaj znanimi sredstvi odpraviti. Da nastane tuberkuloza, treba je ravno navzočnosti tuberkelbacila v zraku.

Kardinalno vprašanje je tedaj, od kod pridejo ti bacili v zrak? Kolikor je nam dosedaj znano o lastnostih tuberkelbacilov, uspevajo in množé se ti samo v živem organizmu, zunaj tega nimajo te lastnosti. Tedaj mora biti vir tuberkulozne infekcije človeški ali živalski tuberkulozni organizem sam. Toda izdihani zrak tuberkuloznih je vedno prost tuberkelbacilov. Drugače je pa z izmečki. Koch je dokazal, da so ti glavni vzroki nalezljivosti, ker v njih so brezštevilni bacili. Množina izmečkov je pri vsakem jetičnem jako velika. Umavno je tedaj, ako se posebno ne pazi, kam da se pljune izmeček, da povsod v okolici jetičnega dobimo posušene izmečke z brezštevilnimi bacili, ki se kot prah dvig-

nejo v zrak, ter z dihanjem pridejo skozi dihala v človeški organizem. Razvidno je tedaj, da je zrak v okolici tuberkuloznega, ako se strogo ne gleda na snažnost, okužen popolnoma s tuberkelbacili. Sicer se še ni posrečilo naravnost dokazati v zraku bacile. Opira se ta trditev na anatomske dogodek, da se prične bolezen redno v dihalih, in da jo prouzročuje specifiški bacilus.

Glavna naloga snažnosti tedaj mora v prvi vrsti ta biti, da se izmečki nabirajo v za to nalašč določenih posodah s pokrovom. V tej posodi mora biti vedno kaka razkuževalna tekočina, najboljša je 5% karbolna kislina, ki se kot taka že koj po duhu spozna. Posoda se mora večkrat na dan izprazniti in z vrelo vodo pomiti, ali pa v vreli vodi kuhati. Nikdar pa naj ne bodo v rabi posode z žaganjem, peskom itd. Najbolj lahkomišno je pa, ako bolnik ne gleda, kam pljuje, in tako povsodi pušča izmečke svoje. V zaprtih prostorih je to posebno nevarno, ker se zrak vendar tolikokrat nepremenjuje, manj nevarno je na prostem, ker ogromna množina zraka odvede veliko tega strupa v nenevarne kraje. Torej pozor, da se tu ne pregrešimo, ker na tako lahek način se ubranimo skritemu sovražniku. Ako pa ni razkuževalna tekočina pri roki, zadostuje tudi navadni kis do polovice z vodo zmešan. (Konec sledi.)

pri dveh zaporednih vajah se mora povoljno opravičiti pevovodji.

§ 7. Odbor opominja neopravičeno izostalega pevca ali ga predlaga zboru v izključenju.

§ 8. Kdor izostane od zadnjih treh vaj pred produkcijo, vstevši konečno skušnjo, ne sme niti nastopiti pri produkciji, niti posluževati se članovih pravic pri dotični zabavi.

§ 9. Razven tega slučaja (§ 8) je vsakega člana dolžnost, sodelovati pri produkciji; opravičiti ga more le važen razlog, pred produkcijo prijavljen pevovodji. Sicer nastopijo nasledki § 7.

Konečno še pristavljamo, da šteje zbor sedaj 46 pevcev in da bo „Glasbena Matica“ ž njimi priredila še pred Veliko nočjo prvi veliki koncert. Kar bi pa utegnulo prijatelje glasbe še posebno zanimati, je to, da je pevskemu zboru obljubil znanstveno in dejanjisko svojo pomoč preslavni in prezaslužni naš skladatelj g. prof. Antou Nedvčd. Po njegovem nasvetu naročila je „Glasbena Matica“ novo, neki velikansko češko skladbo „Trumfator“ za zbor in orkester, katera še ni tiskana in se je le parkrat proizvajala v Parizu, Peterburgu in Pragi.

Dnevne novice.

(Nesramna laž.) Gosp. dr. Ivan Tavčar je zaradi dveh „Poslanik“ v našem listu vložil tožbo zaradi razžaljenja časti proti našemu vredniku Ig. Žitniku in g. Ivanu Boršniku. Naš vrednik je proti obtožnici napravil ugovor, in sicer v slovenskem jeziku, kar potrđita lahko poleg treh prič tudi preiskovalni sodnik dež. sodišča svetovalec g. Pessiak in zapisnikar g. dr. Franko. In vendar je neki sotrudnik „Slov. Naroda“ bil včeraj toli nesramen, da je pisal v imenovanem listu: „Odgovorni vrednik „Slovenčev“ in deželni poslanec g. Ig. Žitnik je napravil na slovensko tožbo nemšk ugovor. Komentara ni treba.“ — Že večkrat smo trdili in z vsem opravičenjem, da so „Slov. Naroda“ pokrovitelja in sotrudniki gluhi in slepi. Včerajšnja nesramna laž znova potrjuje, da je „Narodovi“ gospodi obrekovanje najljubše orožje, s katerim skušajo pred svetom očrniti svoje politične nasprotnike, osobito pa duhovščino. Pometajte najprej pred svojim pragom, ker v narodnih vprašanjih ne potrebujemo od Vas nobenih nauk. Radovedni smo, ali bo radikalno glasilo gg. dr. Ivana Tavčarja in Ivana Hribarja preklicalo svojo neresnično trditvev.

(Masten grizlje.) „Slov. Narod“ z dné 23. januarja t. l. prinaša okrožnico, ki vabi štajarske slovence v Gradec na katoliški shod, kateri se ima vršiti prve dni aprila t. l. Na čelu odbora, ki razpošilja to okrožnico, so med drugimi preč. g. Fr. Kosar, prelat in kanonik kot načelnik, Lovro Hrg, kanonik kot načelnikov namestnik, Jakob Bohinc, dr. Ivan Križanič, kanonika, dr. Iv. Mlakar, profesor bogoslovja. Mi o tej okrožnici do sedaj nismo dobili nobenega poročila, najbrže zato ne, ker stvar še ni dozorela za javnost. — Okrožnica, kakor jo javlja „Narod“, je sestavljena tako, da jo sme brez skrbi podpisati vsak katoliški Slovenec. „Narod“ sevėda udriha z loparjem po njej in po „bolj srednjem in nižjem klerusu“, ki jo je podpisal. Mariborski prelatje in kanoniki so po „Narodu“ sevėda „bolj srednji in nižji klerus“!! — O tej zadevi prilično obširneje spregovorimo, a za sedaj z veseljem pozdravljamo ta korak odličnih in odločnih štajarskih Slovencev, zatrjujoč, da se bodo katoliškega shoda v Gradcu vdeležili tudi zastopniki iz drugih slovenskih kronovin. Nikjer drugod namreč bi ne imeli povabljeni lepše prilike pojasniti, kolike krivice se godé v zlasti slovenski narodnosti, ker v politiki sedaj odločujejo izključno narodna, ne pa katoliška načela. Prepričani smo, da avstrijski narodi morajo iskati kar jih družijo med seboj, ne pa, kar jih loči. Ako so dosedaj tudi štajarski konservativni Nemci delali krivice Slovincem, ne sledi iz tega, da bi se Slovenci ne smeli vdeležiti katoliškega shoda, marveč je to potrebnejše, da vsaj nemški konservativci spoznajo svojo krivico ter so v prihodnje pravični do Slovencev.

(Osebnosti.) Notarski kandidat gospod Gustav Omahen je imenovan za notarja v Senožečah. — Poročil se je danes v Astrahanu na južnem Buskem, kakor čitamo v tukajšnjem uradnem listu, g. J. Rudež z gospodičino Adelo Šupukovo iz Šibenika v Dalmaciji.

(V ljubljansko mesto) se je v teku leta 1890 sledeče blago vpeljalo in zadacalo: 3679 litrov ruma, rozolja, likėra, 1073 hektolitrov spirita, 584 hektolitrov žganja, 17.624 hektolitrov vina, 2391 hektolitrov vinskega mošta, 19 hektolitrov sadnega mošta, 18.362 hektolitrov piva, 981 hektolitrov kisa, 3824 volov, krav, bikov in nad leto starih telet, 7134 telet, 3079 ovac, ovnov, kōz, kozlov in kostrunov, 2494 jagnjet, kozličkov in mladih prašička, 249 prašičkov od 5—19½ kg, 7202 praščev, 538 metr. stotov svežega mesa, salam in klobas, 17.056 puranov, gosij in kopunov, 47.645 parov kokošij in golobov, 1 jelen, 249 srn in divjih kōz, 2271 zajcev, 163 kg rudeče in črne divjačine, 188 fazanov, divjih petelinov in ruševcev, 307 jerebic in kljunačev, 19 lisk, 5498 kg rib lupinaric in sardin, 15.045 kg belic, rakov, polžev in žab, 1541 metr. stotov riža, 50.284 metr. stotov moke, 5839 metr. stotov ovsa, 30.424 metr. stotov sena, slame in otrobov, 286 metr. stotov zelenjadi, 10.444 metr. stotov svežega sadja, 401 metr. stot subega sadja, 666 metr. stotov masla in sveč, 41 metr. stotov masti in loja, 405 metr. stotov svinjske masti, 346 metr. stotov mila, 411 metr. stotov sira, 1.456.350 jaje, 1547 metr. stotov konopnega, lanenega in goršičnega olja, 95 metr. centov oljčnega (laškega) olja, 35.763 kubičnih metrov trdih drv, 11.201 kubičnih metrov mehkih drv, 1607 metr. stotov oglja, 232.266 metr. stotov premoga in koksa.

(Ogrski primas in kardinal Janez Simor), ki je umrl včeraj zjutraj, rodil se je dné 23. avgusta 1813 v Stolnem Belemgradu kot sin revnega čevljarja. Z bistrim svojim duhom in vstrajno pridnostjo dovršil je z odliko srednje šole, kakor tudi bogoslovne nauke v Trnovem in v dunajskem „Pazmaniju“. V pastirstvu je deloval malo časa, ker tedanji kardinal ostrogonski je spoznal Simorjeve vrline ter ga poklical v Ostrogon za tajnika. Pozneje je bil bogoslovski profesor in leta 1850 je prišel kot naslednik Strossmayerjev za dvornega kapelana in vodjo na višje duhovsko izobraževališče pri svetemu Avgustinu na Dunaju, kjer je kot tovariš pokojnemu knezoškofu Vidmarju predaval cerkveno pravo in zgodovino. Minister Thun je, spoznavši Simorjevo upravno spretnost in nadarjenost, pozval ga za ministerskega svetovaleca v ministerstvo, kjer je kot tovariš našima rojakoma Mešutarju in Gollmayerju bil poročevalec v šolskih zadevah ogrskih. Leta 1854 je bil imenovan za škofa v Rabi, leta 1867 za nadškofa v Ostrogonu; to leto je v Budi kronal presvetlega našega cesarja kot kralja ogrskega. Leta 1873 bil je imenovan za kardinala. Pokojnik je bil kremenitega značaja, kar je večkrat pokazal nasproti ogrski vladi; žal, da je bil večinoma osamljen v boji zoper prekučijske ideje v verskem in socijaldemokratičnem oziru. Njemu moramo v prvi vrsti prištevati zaslugo, da ni katoliška cerkev na Ogrskem postala dekla državni ideji madjarskega absolutizma. Veliki so bili njegovi dohodki, a ne mnogo manjši tudi troški za semenišča, gimnazije, učiteljišča, ljudske šole in bolnišnice, katere je popolnoma vzdrževal; sam pa je živel kar mogoče skromno. Bil je učen in pobožen cerkven dostojanstvenik, zaupna oseba našega cesarja.

(Na zboru muzejskega društva) bo de 29. t. m. predaval profesor J. Wallner o gospodarstvu ljubljanskega mesta pred 300 leti. Pričetek ob 6. uri zvečer. Vstop je prost.

(Prenavdušen Kneippovec.) Iz Radovljice se nam poročā: V tem preostrem mrazu je pač predrzno stavo naredil tukajšnji gosestnik J. O. z J. K. V veseli družbi je namreč stavil 100 gld., da stoji pol ure v Savi. Takoj izročita oba po 100 gld. pričam, Kneippovec gré stat v mrzlo Savo, družba pa gledat nenavadni prizor. In res, O—u Sava ni bila premrzla, ker pomudil se je v njej še pet minut čez pol ure in zaslužil stotak. Ali pa ne bo O. še obžaloval prostovoljno kopelj v ledeni vodi!

(Iz Račja.) Žalostna novica od sv. Martina na Paki v štev. 14 „Slovenca“ nas je zelo prestrašila. Rajni Josip Hrastnik se je rodil leta 1864 v Spodnji Polskavi. Po končanem zrelostnem izpitu na učiteljišču v Mariboru leta 1883 nastopil je službo podučitelja pri Št. Janžu na Dravskem Polji; od spomladi leta 1886 pa v Framu, od koder se je 1. oktobra 1890 preselil za učitelja k sv. Martinu. Bil je v obče spoštovan in vsem priljubljen mladenič, a žalibog tudi bolehen in vsled tega tudi otožen. Kot učitelj je bil rajni Hrastnik zelo vesten in natančen in tudi ponosen. Mi se ne čudimo, da se je ponesrečil, kajti od leta 1889, kar si je kupil samo-

kres, igral se je kaj rad ž njim. V svoji izbi se je večkrat uril v vrata streljati. Kakor mi je sam pripovedoval, je z nabitim samokresom večkrat telovadil. Ko sem ga svaril, odvrnil mi je, da je že polnoleten. Vsa framska župnija, posebno bivši šolarji, pomilujejo to nesrečo. Krajni šolski svet je v ponedeljek 19. t. m. naročil črno sv. mašo za pokojnika; po sv. maši so se vsi učenci framske trirazrednice združili in gospod nadučitelj Pirkmajer opisal je tako ganljivo nesrečni dogodek, da je bilo vse solzno. Globoko ganjeni radi izgube svojega vrlega tovariša želimo ranjkemu večni mir in pokoj. K.

(V želimeljski občini) v okolici ljubljanski so našeli 1330 prebivalcev, 160 več kakor l. 1880. od teh jih zna brati in pisati 253, samo brati 316. Slovencev je 1321, Nemcev 9. Najstarejši mož ima 86, najstarejša žena 89 let.

(Bralno društvo v Žužemberku) priredi v soboto 31. t. m. veselico. Začetek ob 8 uri.

Telegrami.

Dunaj, 24. januarja. Cesar je sprejel včeraj v posebni avdijenci nadvojvodo Evgna, ki se podā nocoj v Berlin h krstni slavnosti.

Dunaj, 24. januarja. Danes je bila slovesno otvorjena nova dijaška bolnišnica v Lavdonovih ulicah. Navzoči so bili cesar, Taaffe, Gautsch, cesarski namestnik in župan.

Bruselj, 24. januarja. Princa Balduina pogreb bo v četrtek.

Praga, 23. januarja. V deželnem zboru sta govorila danes pri budgetni razpravi generalna govornika. Clam-Martinic kot generalni govornik pro je trdno prepričan, da ni sprava izpodletela; izvršiti se mora kot državna potreba. Dr. Plener je pripomnil, da ni govoril, da bi bila sprava izpodletela. Dr. Rieger je ugovarjal očitanju, da so Staročehi prelomili besedo; sprava je neobhodno potrebna za deželo in državo in mogočni faktorji se potezajo zanjo. Mladočehi so klicali: „Mi se nič ne bojimo!“

Brno, 23. januarja. Tukaj je veliko pomanjkanje premoga. Male prodajalnice so zaprte. Ako se ne bo danes kaj več premoga pripeljalo, ustaviti bodo morale delo mnoge tovarne. Toplomer kaže — 20° C.

Pittsburg, 24. januarja. Kakor poročā organizator američanske delavske zveze, vršili se bodo 1. majnika mnogi štrajki američanskih rudarjev v dosego osemurne delavne dōbe. Računi se na 500.000 vdeležencev.

Zechehiberma, 24. januarja. Uneli so se plini; do devetih dopoldne so dobili 40 mrtvih, 30 ranjenih. Ponesrečence še rešujejo.

Rio de Janeiro, 23. januarja. Nova vlada je sestavljena pod predsedništvom Uchoe, ki ne prevzama nobenega portfelja. Ministerstvo za javni pouk, pošto in brzojav se je opustilo

Zavarovalnica za življenje „THE GRESHAM“ v Londonu.

Letno poročilo o dné 30. junija 1890. leta minolem dvainštiridesetletnem delovanju tega zavarovalnega društva, katero se je predložilo dné 17. decembra 1890. leta na rednem glavnem shodu delničarjev, leži zdaj pred nami. Iz njega posnamemo te-le glavne podatke: Vspėh minolega leta je bil jako ugoden, zakaj izvršilo se je v njem 6673 zavarovanj za 55.985.275 frankov, — in od teh je 5764 zavarovanj za 47.194.725 frankov zavarovalnine, za katere je bila izdelana dotična svota polie. Dohodek v premijah, ne vstevši za zopetno zavarovanje izdanih strokov je znašal 15.500.911.77 frankov, h katerim je prištetih 1.770.692.60 frankov premij iz prvega zavarovalnega leta. Bilanca obrestnih računov je znašala 4.583.437.40 frankov in je povišala vstevši dohodke v premijah letne dohodke društva na 20.084.349.17 frankov. V teku leta se je terjalo in izplačalo od društva iz zavarovalnih polie 8.706.667.81 frankov. Terjatve iz prirejenih in mešanih pogodeb, katerim je potekla dōba plačljivosti, so znašale 1.927.223.75 frankov. Da so se police zopet nazaj pokupile, izdalo se je 1.426.338.75 frankov. Zavarovalnina in rentni fondi so se pomnožili za 5.785.558.13 frankov. Vsa aktiva so znašala koncem opravilnega leta 111.610.613.54 frankov. Glavnice: 2.460.317.40 frankov v vrednostnih papirjih angleške vlade, 539.819.75 frankov v varnostih indijske in nasebinskin vlad, 14.995.488.23 fr. v tujih državnih varnostih, 1.734.190.10 frankov v železniskih akcijah, prioritetah in zajamcentih 52.410.338.33 frankov v železniskih in drugih zadolžnicah, 16.619.240.73 v domačem premoženju, in sicer društvene hiše na Duaji in Budimpešti 8.097.963.86 v hipotekah in različnih varnostih 14.753.255.10 frankov.

Piccoli-jeva esenca za želodec
je želodec krepčujoče, razmeščujoče, zlato žilo (hemoroide) in gliste odpravljajoče zdravilno sredstvo. Steklenica velja 10 kr. (2)

Vremensko sporočilo.

Dan	Cas	Stanje		Veter	Vreme	Mokrine na 24 ur v visini
		zrakomera v mm	toplomera po Celziju			
7. u. jut.		732.6	-15.0	brezv.	megla	0.00
23. u. pop.		734.7	-10.6	sl. jzap.	jasno	
9. u. zveč.		739.8	-15.0	brezv.	megla	
Srednja temperatura -13.5°, za -11.5° pod normalom.						

Dunajska borza.

(Telegrafovo poročilo.)
24. januarija.

Papirna renta 5% po 100 gl. (s 16% davka)	91	glid	30	kr.
Srebrna " 5% " 100 " " 16% "	91	"	35	"
5% avstr. zlata renta, davka prosta	108	"	55	"
Papirna renta, davka prosta	102	"	45	"
Akcije avstr.-ogerske banke	998	"	—	"
Kreditne akcije	307	"	25	"
London	114	"	30	"
Srebro	—	"	—	"
Francoski napoleond.	9	"	07	"
Cesarski cekini	5	"	41	"
Nemške marke	56	"	20	"

Zahvala.

V nevarni bolezni, katero mi je Bog poslal minole božične praznike, prišla sta k meni blagorodna gospoda dr. Keesbacher iz Ljubljane in dr. Kotzmuth iz Postojine, v silni burji in v hudem metežu, ne da bi računala krajear za pot. Za Bogom zahvaljujem se blagima gospodoma, da sedmeri moji otročiči niso izgubili očeta in rednika. Za to dobro delo ne morem drugega storiti, kakor da prav iz srca rečem: Bog povrni!

Matevž Bolè,
cerkvenik v Hrenovcih.

Zobozdravnik Schweiger
stanuje
hôtel „Stadt Wien“ (pri Maliču)
št. 23 in 24, II. nadstropje.
Ordinira vsaki dan od 9. do 12. ure popoldne, od 2. do 5. ure popoldne.
Ob nedeljah in praznikih od 9. do 1/2. ure.
Najnovejša iznajdba in sredstva v zobozdravništvu. Najboljše plombe, po barvi zobem prikladne. (24)
Za vsa dela se jamči.

Ustanovljeno 1781. leta.

Zalogo najlepših grobnih spomenikov
ima
Eduard Hauser,
c. in kr. dvorni kamnoseški mojster,
Dunaj, IX., Spitalgasse št. 19.

Grobni nakit od granita, grobno omrežje in grobne svetilnice itd. Naročila za izdelovanje rakev, prevažanje spomenikov in vsa v to stroko spadajoča naročila se hitro in najceneje izvršujejo.
Ilustrovani ceniki zastoj in franko.

Društvena tiskarna v Celji.
Udano podpisani usojam si slavnemu občinstvu, cenjenim pisateljem in založnikom, trgovcem, podjetnikom in učiteljem itd. svojo popolno novo, z vsemi modernimi pripravami založeno tiskarno toplo priporočati za naprave tiskovin vsake vrste. Cene primerne. Delo fino, okusno, po najnovejših uzorcih. Postrežba točna.
Ob enem tudi vabim k nakupovanju papirja, pisalnega orodja, mašnih knjig itd, vse po zelo nizkih cenah.
Z velespoštovanjem
Dragotin Hribar.
(3-3)

Izišla je knjiga:
Izpovedanja TAXIL:
18 pol 8°. **bivšega prostomisleca.**
Cena 60 kr., po pošti 65 kr.
Dobiva se
v **Katoliški Bukvarni v Lublan i.**

Velečastiti duhovščini in cerkvenim predstojnikom priporočam podpisana svojo bogato zalogo mnogovrstnega blaga za vsakršno
cerkveno obleko,
dalje krasno in trpežno izdelane
mašne plašče, pluvijale in dalmatike, bandera, zastave, baldahine in banderčke pred sv. R. Telesom.
Razno blago za cerkveno perilo istotako že izgotovljeno, kakor: albe, korske srajčice, korporale in raznovrstne rutice imam vedno v veliki izbiri v zalogi.
Naročila na **vezenje** izvršujem točno ter preskrbim zameno, popravo in prenovljenje starega cerkvenega orodja.
V zalogi imam tudi **pasarske cerkvene izdelke**, n. pr.:
monštrance, svetilnice, križe, svečnike, kelihe, lestence itd.
ter izvršim naročila pošteno, točno in po mogoče nizkej ceni.
(10-6) Velespoštovanjem
Marija Hofbauer v Ljubljani.

„THE GRESHAM“
zavarovalno društvo za življenje v Londonu.
Podružnica za Avstrijo: Dunaj, Giselastrasse 1, v hiši društva.
Podružnica za Ogersko: Pešta, Franz-Josefplatz št 5 in 6, v hiši društva.

Društvena aktiva dne 30. junija 1890	frankov	111,610.613
Letni dohodki premij in obresti dne 30. junija 1890	"	20,084.349
Izplačitve za zavarovalne in rentne pogodbe, za zakupnine itd. v dobi društvenega obstanka (1848)	"	234,804.082
V zadnji dvanajstmesečni poslovalni dobi vložilo se je pri društvu za novih ponudb, vsled česar iznaša v dobi društvenega obstanka skupni znesek vložnih ponudb	"	55,985.275
Prospekte in tarife, na podlagi katerih izdaja družba police, kakor tudi obrazce za predloge daje brezplačno	"	1,666,812.555

glavni zastop v Ljubljani
(12-1) pri
Gvidu Zeschko-tu,
Tržaška cesta, št. 3 b.

Nepresegljivo za zobe
je
I. salicilna ustna voda
aromatična, upliva okrepčevaloče, zabranjuje gnjilobo zob ter odstranjuje iz ust neprijetni duh. Jedna velika steklenica 50 kr.

II. salicilni zobni prašek
splošno priljubljen, upliva jako okrepčevaloče ter ohranjuje zobe svetlo-bele, à 30 kr.

Navedeni sredstvi, o katerih je došlo mnogo zahvalnih pisem, ima vedno sveži v zalogi ter vsak dan-po pošti pošilja
lekarna
Ubald pl. Trnkóczy
diplomovani posestnik lekarne in kemik, poleg mestne hiše v Ljubljani.
Zunanja naročila se s prvo pošto izvršujejo.

Gradec: Lekarna Vendelina pl. Trnkóczy-ja, deželna lekarna, Sackstrasse.
Dunaj: Lekarna Viktorja pl. Trnkóczy-ja, „pri sv. Frančišku“, (ob enem kemična tovarna), V., Hundsturmstrasse 113. (1)

Dunaj: Lekarna Julija pl. Trnkóczy-ja, „pri zlatem levu“, VIII., Josefstädterstrasse 30.
Dunaj: Lekarna dr. Otona pl. Trnkóczy-ja, „pri Radekiju“, III., Radetzkyplatz 17.

Na prodaj je za nizko ceno
dobro ohranjena, nepokvarjena
železna blagajnica
v obliki skrinje,

pripadna za cerkvena oskrbnitva, gg. župnike, upravitelje itd.

Blagajnica je 80 cm dolga, 56 cm globoka in stranska širina je 56 cm.

Cena se izve in na ogled je postavljena blagajnica v delavnici ključarja Jos. Rebeke v Ljubljani, Francovo nabrežje št. 13. (4-2)

Piccolijeva esenca za želodec,

prirejena po lekarju **PICCOLI**-ju v Ljubljani, je **želodec krepčujoča, telesno zaprtje in gliste odstranjujoča sredstvo**; rabi se tudi uspešno proti **zlatej žili** (hemoroidam) ter urejuje s svojim razmeščujočim učinkom **prebavljenje in sploh delovanje želodca**. 1 steklenica velja 10 kr.

Esenco za želodec pošilja izdelovatelj v zabojčkih po 12 in več steklenic. Zabojček po 12 stekl. velja gl. 1.36, z 55 stekl. (zabojček 5 Kg.) velja gl. 5.26. Poštne troške plačajo naročniki. (60-20)

Prav dobro ohranjen, ličen

Božji grob

je na prodaj po nizki ceni.

Cerkveno predstojništvo
v Škofji Loki.

(3-3)

Po nizki ceni je na prodaj
nova kočija (phaeton)
sloneča na oporah, s streho,
s sedežem za več oseb. Sedež za kočijaža
more se sneti; dalje so na prodaj čisto nove
sani za jednega konja

s štirimi sedeži, lahko izdelane

Kje? poizvé se pri upravnistvu „Slovenca“. (6-6)

„Unio catholica“

zavod za vzajemno zavarovanje proti škodi

— na Dunaju, —

I., Bäckersstrasse 14.

Dopuščen z odlokom visocega ministerstva z dné 28. februarija 1889, št. 2933.

Zavod zavaruje:

Premično in nepremično premoženje proti škodi po ognju, strelji in razletu.

Pri tej stroki zavarovanja sojamčijo prve vzajemne zavarovalnice za primeren del vsprejete rizike; dalje zavaruje

cerkvene zvonove

proti prelomu ali razpoku, ter vabi k vdeležbi velečast. župnijske predstojnike in župane.

Konečno posreduje zavod tudi pri prvih vzajemnih zavarovalnicah

zavarovanje na življenje in proti nezgodam.

V vseh zavarovalnih zadevah blagovolijo naj se dotični vdeležniki obrniti do **osrednjega ravnateljstva** ali pa do podpisanega **generalnega zastopa**, katera radovoljno pojasnjujeta in na vprašanje točno odgovarjata.

Po deželi oddajemo **zastopništva** proti priporočilu dotičnega gospoda župnika. **Kdor želi prevzeti zastopništvo naše zavarovalnice**, naj se obrne z omenjenim priporočilom do **podpisanega generalnega zastopa v Ljubljani**.

Ravnateljski svet:

Predsednik:

Leopold Stöger, stolni kustos sv. Štefana, infulovani prelat, Nj. Svet. hišni prelat, namestnik nadkuratorja I. avstrijske hranilnice itd.

Ravnateljstva svetniki:

Czjzek Anton, imajtelj menjačnice, borzni svetnik itd. Detoma A., veleposestnik.

Egger Berthold Anton, korar v Klosterneuburgu, glavni vrednik lista „Correspondenzblatt für den kath. Clerus“.

Grazer Josip, mešan in trgovec na Dunaji.

Hostnig Florijan, upravitelj imetja metropolitanske cerkve, veleposestnik itd.

Mrazek Josip, generalni tajnik „Krakovske vzajemne zavarovalnice“.

Paletz Emanuel, Njegove Svetosti hišni prelat, dekan in župnik v Hütteleldorfu itd.

Porzer Josip, dr., odvetnik.

Seidl Karol, kanonik, tajni komornik Njegove Svetosti itd. Stern Karol, knez nadškofjski svetnik, župnik na Dunaju v Schottenfeldu.

Osrednji ravnatelj:

Edmund baron Kalbermatten.

Nadzorovalni svet za generalni zastop v Ljubljani:

Poklukar Josip, dr., deželni glavar in državni poslanec v Ljubljani.

Klun Karol, kanonik in državni poslanec v Ljubljani.

Kolar Matija, stolni vikar itd. v Ljubljani.

Glančnik Jarnej, dr., odvetnik v Mariboru.

Plakar Ivan, dr., semeniški profesor v Mariboru.

Vošnjak Miha, deželni in državni poslanec v Celju (Mali Štajer).

Generalni zastopnik v Ljubljani:

Josip Prosenc.

(12-1)

Razglas!

(3-2)

Dné 1. maja se prične predelovati

šolsko poslopje v Hotederšici.

Javna dražba bode

dné 1. marca 1891 ob 1. uri popoldne

pri županstvu. — Spodaj navedena podjetja oddajo se **posamez** ali **skupno** proti oddaji 10% varščine. Županstvo si pridržuje pravico oddati podjetniku, kateremu hoče, ne oziraje se na minimalne ponudbe. Obrisi in druga pojasnila se dobé pri stavbinskem odboru. Materijal in navedena dela oskrbovala bode občina.

Zidarsko delo	1320	gld.	79	kr.
Mizarsko „	964	„	58	„
Tesarsko „	118	„	—	„
Kleparsko in kovaško delo, barvanje različnih oprav in slikarija	157	„	60	„
Skupaj	2560	gld.	97	kr.

Županstvo v Hotederšici,

dné 1. januarja 1891.

Matevž Gruden, župan.

Banka „SLAVIJA“

sprejme nekoliko

stalnih zastopnikov.

Rodoljubi, ki vedó, kako važno je za naš narod, da se povsodi ravnamo po geslu „svoji k svojim!“ in imajo voljo delovati v tem smislu, blagovolé naj se oglasiti pri **generalnem zastopu banke „Slavije“ v Ljubljani**, kateri uraduje v lastnej hiši v Gospodskih ulicah št. 12. (3-3)

ČEBELNO-VOŠČENE SVEČE

prodaja in razpošilja **PAVEL SEEMANN** v Ljubljani.